

Havens roser

I Middelalderhaven er der plantet seks slags roser med historie:

Apotekerrosen, *Rosa gallica officinalis*

Mosrose, *Rosa centifolia muscosa*

Damaskusrose, *Rosa damascene*

Hundredeblad, *Rosa centifolia*.

Kanelrose, *Rosa cinemonea plena*

Hvid rose, *Rosa alba*

Desuden er en opstammet rosenbusk af nyere slags blevet stående efter havens anlæggelse.

De fire gamle sorter, står alle ved hegnet langs stien. Kanelrosen står i jomfru Marias eget bed, fordi rose, sammen med lilje, nellike og viol er motivblomster for jomfruen.

Den danske natur rummer flere arter af vilde roser, men den forædlede kulturrose kom først til Europa fra Kina i 1700 tallet. Her blev den overordentligt populær i fornemme kredse, og udbredt til hele Europas fornemme parker. Siden er den blevet forædlet til at omfatte mange hundrede varianter.

I munkehaven havde rosen også en plads, skønt de måtte nøjes med den enkle vildrose, der blev værdsat som en plante med talrige egenskaber:

Som duftplante til parfume og kosmetik, udtrukket i alkohol som en opstrammer, eller i vand som skintonic eller til øjendråber. Kandiserede kronblade som slik.

De enkelte kronblade hos roser er hjerteformede, denne signatur, som betyder noget for vores forståelse for rosens virkning, gør at den er plantet i signaturbedet.

'Kanelrosen' er en gave, som haven har modtaget af ædle givere. Eksemplaret stammer fra en busk på kirkegården ved Fanefjord kirke, hvor et rodkud havde forvildet sig uden for kirkegårdsmuren. Kan den have stået der siden middelalderen?

Den er en af de ældst kendte dobbelte roser og kendes under forskellige navne.

Den har tynde grene og blomsternes rødbrune farve menes at have givet den navn efter krydderiet. Den spreder sig med talrige jordstængler. Den tolererer klipning og beskæring og vanskelige livsvilkår, og kan blive meget gammel. Endnu et eksemplar af den antikke plante er observeret ved kirkegården på Nyord. Muligvis et tegn på, at roser på Møn/Nyord var blomster man gav sine kære med i døden, ligesom det skete mange andre steder i Europa, hvor rosenudsmykning specielt af barnekister var tradition.

Den hvide rose 'rosa alba', er ligeledes en gave. Den stammer fra Busene og blev ledsaget af en skriftlig kilde, der fortæller, at rosen blev indført i landet af ingen ringere end Chr. d. IV, der ville have noget, der passede til det nyopførte Rosenborg.

Fra Kongens Have i København spredte den sig i landet og omkring 1900 var den almindelig dyrket i landsbyerne på Østmøn, hvor man brugte den som hæk.

Den blomstrer et par uger i juni juli med hvide duftende blomsterklaser, og sætter en mængde små røde hyben, der er populære blandt havens fugle.

Den er udødeliggjort på et maleri af P.S.Krøyer på et portræt af hans kone.

Den vokser gerne i sol eller halvskygge, og sender en mængde rodskud ud, og vil gerne brede sig.

Skrivelsen slutter med, et ønske om, at den gamle busk igen må brede sig på Møn.

Damaskusrosen kendes fra oldtiden og har været brugt i hele den græske kulturkreds til fremstilling af parfume og rosenolie. Blomsterne er rosa og vokser ofte i klaser, der dufter kraftigt. Man kan opnå endnu en blomstring ved at fjerne visne blomster.

Den bliver omkring halvanden meter høj, har store blade og store bagudrettede torne.

Den udtyndes og beskæres efter afblomstringen, men behøver ikke beskæring hvert år. Om foråret fjernes døde grene og planten kan trimmes.

Den beskrives som nøjsom og hårdfør, og har ikke brug for vinterdækning.

Mosrosen er en mutation af rosen med de hundrede kronblade, der af ukendte årsager muterede, så blomsterknoppen og under tiden bladene får en udvækst, der ligner mos og som afgiver en dejlig duft, der klæber til huden, hvis man rører ved den.

Ændringen i arveanlæggene opstod på et tidspunkt før 1696.

Mosrosen bliver op til et par meter høj.

Det er en charmerende plante, der foruden sin dejlige duft fra 'mosset' blomstrer med farvenuancer fra dybrød over rosa til hvid.

Mosroser er hårdføre planter, og kræver kun beskæring til at holde den på plads.

Den blomstrer på toårige grene, og behøver kun en beskæring, der fjerner gamle grene, samt eventuelt en let studsning, for at holde formen. Afskæring af visnede blomster fordrer blomstringen.

Apotekerrosen er et krigsbytte, som korstogsridderne bragte med sig hjem fra Mellemosten. Den har været dyrket siden 1300 tallet.

Der er ikke nogen evidens for, at middelalderhavens roser rent faktisk er fra middelalderen.

Gartnerierhvervet har udviklet sig meget siden dengang, og må i dag betragtes som en industri, og det er umuligt at fastslå nøjagtigt hvilken rose, der voksede i munkens have. Måske gen-forskning i fremtiden kan bringe os tættere på et svar? Men sandsynligheden taler for, at planterne ligesom mennesker blot er en blanding af gener.